

Warszawa, dnia 16 lutego 2017 r.

Stanowisko
Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu
Krajowej Rady Radców Prawnych

Wnioskodawca zwrócił się pismem z dnia 26 stycznia 2017 roku o udzielenie interpretacji indywidualnej z zakresu wykładni art. 26 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego (dalej KERP), przyjętego uchwałą nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014 roku.

W stanie faktycznym przedstawionym Krajowej Izbie Radców Prawnych w Warszawie wnioskodawca, będący radcą prawnym, w latach 2013 – 2015 świadczył pomoc prawną m.in. na rzecz podmiotu leczniczego (szpitala) w postaci stałej obsługi prawnej. W ramach tej obsługi wnioskodawca m.in. występował przed sądami w imieniu w/w podmiotu broniąc go przed roszczeniami ze stosunku pracy i odszkodowawczymi pacjentów. Wnioskodawca, jak wskazał w piśmie, zamierza w niedalekiej przyszłości rozwinąć prowadzoną działalność poprzez większe poświęcenie czasu na reprezentację pacjentów w walce o odszkodowania za tzw. szkody medyczne.

Mając na uwadze powyższe wnioskodawca zwrócił się o zajęcie stanowiska „Czy – w świetle art. 26 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego – reprezentowanie klientów w sprawach przeciwko w/w podmiotowi leczniczemu jest dopuszczalne? Czy sam fakt uprzedniego świadczenia pomocy prawnej na rzecz tego podmiotu dawałby pacjentowi nieuzasadnioną przewagę?”.

Odpowiedź na przytoczone powyżej zagadnienie nie jest możliwa bez szczegółowego odniesienia się do ustawowych i kodeksowych zasad wykonywania zawodu radcy prawnego w zakresie obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. I tak - zobowiązanie takie odnaleźć można w treści przepisu art. 3 ust. 3 ustawy o radcach prawnych z dnia 6 lipca 1982 roku (Dz.U. z 2016, poz. 233). Jednoznaczne umiejscowienie obowiązku zachowania w tajemnicy wszystkich okoliczności, o których radca prawny dowiedział się w związku z udzielaniem pomocy prawnej nie tylko stanowi o tym, że zawód ten jest zawodem zaufania publicznego, ale także podkreśla fundamentalne zasady jego wykonywania.

Kwestię unikania konfliktu interesów statuuje przepis art. 10 KERP, zgodnie z którym „obowiązek unikania przez radcę prawnego konfliktu interesów służy zapewnieniu niezależności, a także dochowaniu tajemnicy zawodowej oraz lojalności wobec klienta”. Rozwinięcie powyższego obowiązku znajduje się m.in. w treści przepisów art. 15 – 19 oraz 29 KERP. Każdorazowo przy ocenie, czy w danej sprawie zachodzi konflikt interesów, należy przeanalizować ewentualność naruszenia bądź zagrożenia tajemnicy zawodowej obowiązującej członków samorządu radcowskiego. Z sytuacją naruszenia tajemnicy mamy do czynienia, gdy radca prawny - w jakikolwiek sposób - ujawni informacje dotyczące swojego klienta bądź uzyskane w inny sposób w związku z wykonywaniem przez niego jakichkolwiek czynności zawodowych, niezależnie od źródła tych informacji oraz formy i sposobu ich utrwalenia. Podobnie – naruszeniem tajemnicy będzie udostępnienie lub poinformowanie innych osób o treści dokumentów tworzonych przez radcę, czy też korespondencji radcy z klientem i osobami uczestniczącymi w sprawie (vide art. 15 KERP). Zwrócić uwagę należy również na fakt, że tajemnica zawodowa rozciąga się także na „informacje uzyskane w inny sposób”, tj. np. przekazane przez klienta nieświadomie bądź otrzymane od jego współpracowników, jeżeli miało to miejsce przy okazji wykonywania obowiązków zawodowych. Objęte tajemnicą będą także informacje przekazane ustnie, w formie papierowej, drogą elektroniczną czy za pomocą nośników danych.

Powyższego nie sposób z kolei rozpatrywać w oderwaniu od treści przepisu art. 16 KERP, który określa ramy obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej wskazując, że obejmuje ona nie tylko zakaz ujawniania informacji i dokumentów, o których mowa w art. 15, ale również zakaz skorzystania z nich w interesie własnym lub innej osoby, chyba że przepisy prawa lub Kodeksu stanowią inaczej. Obowiązek zachowania tajemnicy nie jest ograniczony czasowo.

Postanowienie art. 26 ust. 1 KERP statuuje zakaz świadczenia pomocy prawnej przez radcę prawnego oraz nakaz wyłączenia się z prowadzenia sprawy w sytuacji, gdy wykonywanie czynności zawodowych naruszałoby tajemnicę zawodową lub stwarzało znaczne zagrożenie jej naruszenia, ograniczenia jego niezależności albo gdy posiadana przez niego wiedza o sprawach innego klienta lub osób, na rzecz których uprzednio wykonywał czynności zawodowe, dawałaby klientowi nieuzasadnioną przewagę. Obowiązek ten dotyczy także radcy prawnego, który przyjmuje pełnomocnictwo substytucyjne do występowania w danej sprawie.

W doktrynie podkreśla się, że czynności radcy prawnego, do których odnosi się zakaz świadczenia pomocy prawnej muszą naruszać tajemnicę zawodową lub powodować stan znacznego zagrożenia jej naruszenia. Kryterium różnicującym pojęcie „znacznego zagrożenia” powinna być zatem rzeczywistość i bezpośredniość takiego ryzyka. Nie wydaje się aby można było przyjąć, że dotyczy to także czynności, które jedynie hipotetycznie mogłyby doprowadzić do takiego naruszenia (tak A. Woroniecka [w]: T. Scheffler, W. Chróścik, G. Dźwigala, L. Korczak, J. Sobutka, A. Woroniecka. Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz, Warszawa 2016, Wydawnictwo C.H. BECK, str.169)

Analiza obowiązujących w samorządzie radcowskim przepisów prawa wskazuje, że co do zasady, po zakończeniu przez radcę prawnego stałej obsługi prawnej świadczonej na rzecz danego podmiotu, w tym przypadku szpitala - nie ma ustawowego zakazu świadczenia pomocy prawnej na rzecz pacjentów występujących z roszczeniami o tzw. błędy medyczne. Oczywiście, konflikt taki może zaktualizować się w sytuacji, gdy w ocenie radcy prawnego mogłoby dojść w konkretnym przypadku do naruszenia tajemnicy zawodowej lub stworzenia znacznego zagrożenia jej naruszenia albo gdy posiadana przez niego wiedza o sprawach szpitala, na rzecz którego wykonywał w przeszłości czynności zawodowe, dawałaby nowym klientom nieuzasadnioną przewagę, o czym była mowa wyżej. Pomimo zatem braku normatywnych zakazów w tym przedmiocie wskazana jest analiza każdego przypadku i dokonywanie indywidualnej oceny, czy sprawa klienta występującego z roszczeniami przeciwko podmiotowym leczniczemu, w którym radca uprzednio świadczył pomoc prawną wypełnia czy też nie przesłanki z art. 26 ust. 1 KERP. Inaczej bowiem przedstawiała się będzie sytuacja klienta, który swoje roszczenie wywodzi z okresu, w którym radca prawny obsługi prawnej w podmiocie już nie świadczył, a inaczej klienta występującego z roszczeniem z okresu jej świadczenia. Podobnie inaczej wygląda stan faktyczny, gdy do radcy prawnego zgłosi się klient związany w jakikolwiek sposób z uprzednio prowadzonymi przez niego sprawami na rzecz szpitala, w tym sądowymi z zakresu odszkodowawczego. Wówczas należy szczegółowo pochylić się nad ewentualnością naruszenia bądź zagrożenia naruszenia tajemnicy zawodowej. Jeśli w odpowiedzi na zadane pytanie - czy mimo świadczenia w rzeczonym okresie (lub w określonej sprawie) obsługi prawnej w szpitalu nie zachodzi konflikt interesów i ryzyko naruszenia tajemnicy zawodowej – radca prawny z całą stanowczością, obiektywnie, jest w stanie odpowiedzieć negatywnie, uznać można że i w takim wypadku nie wystąpi przypadek zakazu świadczenia pomocy prawnej. W doktrynie podkreśla się, że „sformułowanie omawianego postanowienia odwołuje

się zarówno do potencjalności, jak i aktualności naruszenia wartości, o których w nim mowa. Podobnie więc jak w odniesieniu do art. 25 KERP należy pamiętać, że dla oceny konkretnych sytuacji nie jest konieczne stwierdzenie, że rzeczywiście godzą one w tajemnicę zawodową, niezależność lub dają klientowi nieuzasadnioną przewagę, lecz wystarczające jest zbadanie, czy istnieje zagrożenie dla tych wartości.” (tak: P. Skuczyński [w:] T. Jaroszyński, A. Sękowska, P. Skuczyński, Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz, Wydawnictwo Praktyka Prawnicza, Warszawa 2016, ss. 130 – 131). Wskazuje się przy tym, że radca prawny powinien dopełnić obowiązku badania przed rozpoczęciem świadczenia pomocy prawnej, czy nie występują okoliczności określone w art. 26 ust. 1 KERP, ale także inne okoliczności i konfiguracje konfliktu interesów, o których mowa w kolejnych postanowieniach KERP. Tytułem przykładu, badanie może polegać „na przejrzeniu listy prowadzonych obecnie i w przeszłości spraw z uwzględnieniem ich uczestników, w szczególności przeciwników procesowych, skierowaniu odpowiedniego zapytania do innych osób, z którymi radca prawny wspólnie wykonuje zawód lub współpracuje przy jego wykonywaniu, jak również zachowaniu czujności wobec okoliczności, w jakich podejmowana lub prowadzona jest sprawa” (Ibidem s. 131 i powołana tam literatura przedmiotu).

Akcentowanie konieczności dokonania każdorazowo takiej analizy jest szczególnie istotne w kontekście innego wyrażonego w doktrynie poglądu, że nieuzasadniona przewaga klienta radcy prawnego może pojawić się nawet wówczas, gdy radca prawny świadcząc pomoc prawną na rzecz innego klienta lub innych osób poznał informacje z zakresu ich stanowisk prawnych, polityki postępowania w sprawach, formalne mechanizmy działania, czy finalnie sposób rozumowania osób odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji w sprawach tego rodzaju (A. Woroniecka [w:] T. Scheffler, W. Chróścik, G. Dźwigala, L. Korczak, J. Sobutka, A. Woroniecka. Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz, Warszawa 2016, Wydawnictwo C.H. BECK, str.170).

Zauważyć jednak należy, że realność zarzutu konfliktu interesów, naruszenia lub zagrożenia naruszenia tajemnicy zawodowej, czy nieuzasadnionego uprzywilejowania, wraz z upływem czasu od zakończenia przez wnioskodawcę współpracy z podmiotem leczniczym będzie malała. Uzasadnieniem takiego stanowiska może być fakt, że na przestrzeni lat w podmiocie leczniczym dochodzi do zmiany kadry, mechanizmów działania i wytycznych z zakresu podejmowania decyzji.

Rekapitułując, pomimo braku ustawowo wyrażonego zakazu możliwości reprezentowania przez radcę prawnego klienta w sprawach o odszkodowanie za błąd medyczny przeciwko podmiotowi, na którego rzecz w przeszłości świadczył usługi prawne – radca każdorazowo zobligowany jest do dokonania wszechstronnej oceny każdej sytuacji, w której wykonuje czynności zawodowe z punktu widzenia naruszenia tajemnicy zawodowej, ograniczenia niezależności, a także nieuprawnionego wykorzystywania przewagi wynikającej z wiedzy o sprawach innego klienta. Konkretnie stany faktyczne determinować bowiem mogą obowiązek wyłączenia się ze sprawy oraz wypowiedzenia pełnomocnictwa w przypadku jego udzielenia.

Przewodniczący Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu
Krajowej Rady Radców Prawnych

Ryszard Wilmanowicz



